

Tres tristos Bertranes

Edicions de la Ela Geminada culmina l'edició de la trilogia autobiogràfica de l'autor

Text > JOSEP PUJOL I COLL

A l'epíleg que tanca no només *L'impenitent*, sinó tota la trilogia de Bertrana *Entre la terra i els núvols*, s'hi narra un episodi colpidor. En plena Guerra Civil, el protagonista, Innocenci Aspriu, es troba refugiat a Sant Pere Pescador, vell i oblidat de tothom. De tothom, excepte d'un jove, que encara el reconeix i se'n declara admirador. Per aquest jove sol, per un sol lector, Aspriu es considera redimit d'aquella peregrinació vital i veu justificats tots els esforços de l'obsessió per escriure en la qual ha esmerçat la seva vida i ha arrossegat les de la seva família. Hi ha algú que demà, potser, encara el llegirà. Els afronts entomats, les batalles professionals, les desgràcies familiars, les decisions equivocades, trasllats, presons i exilis d'alguna manera queden recompensats. Guaita el paisatge recorregut, i l'exhereu vagabund no es penedeix de res.

Els tres volums, *L'hereu*, *El vagabund* i *L'impenitent*, estan dividits segons la seva geografia vital. Potser em traeix la meua condició de selvatà en valorar especialment el primer, *L'hereu*, que narra la seva truncada vida de propietari rural a Sant Martí de les Serres (nom que amaga l'Esparra). És el Bertrana més adàmic i vital, el més proper a les *Proses bàrbares*, enamorat tant del paisatge que l'envolta com dels noms per enunciar-lo. Tot i les reserves amb què s'ha de prendre com a font una autobiografia novel·lada, on Bertrana es crea i es recrea sota Innocenci Aspriu, *El vagabund* manté un especial interès historiogràfic, ja que testimonia tant el modernisme gironí com els seus balbuces literaris, que inclouen la gestació de *Josafat*. Alguns capítols del llibre els ocupa el seu injust empresonament (amb concomitancies dolorosament actuals), un fet que va pesar-li durant tota la vida. El darrer, *L'impenitent*, mostra el vell animal de bosc engabiats a Barcelona, el seu viacrucis per la premsa, on va professionalitzar-se a dures penes, les seves pèrdues familiars. En la batalla

dels anys, Innocenci perd i guanya l'Aspriu ombrívol.

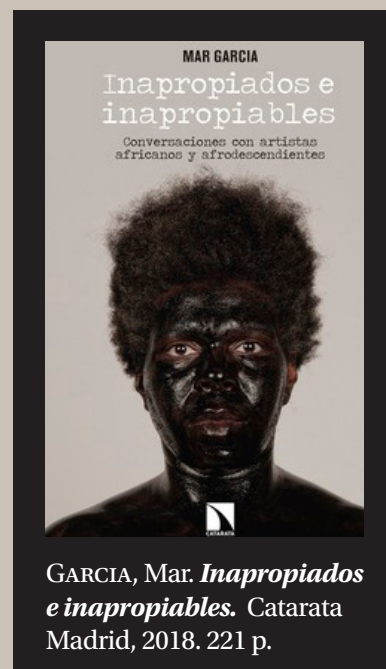
La fortuna literària dels tres relats, marcada pels anys en què van aparèixer, va ser desigual. Com explica Glòria Granel·l en la introducció de *L'hereu*, l'obertura de la trilogia va ser rebuda el 1931 molt positivament, però amb alguna reserva. «Més que una narració, és una descripció», va dir-ne Domènec Guansé. Certament hi són, les pàgines que despleguen panoràmiques de la pela del suro o del foc al bosc, però una altra cosa és veure-les com a demèrit. Amb tot, va guanyar el Premi Crexells, fet que contradiu el seu relat de greuges que és, també, tota la trilogia de Bertrana. *El vagabund* (1933) va ocasionar un joc, encara vigent avui dia amb l'èxit de l'autoficció, a la qual Bertrana es va avançar: reconèixer qui s'amagava rere els pseudònims amb què l'autor maquillava els personatges reals. I *L'impenitent* va ser publicada pòstumament, el 1948, sense una revisió final de l'autor, engolida per uns temps foscos i amb un ressò mínim, com era de desesperar.

Així com la revisió i la restauració del *Josafat* eren més que necessàries, aquí, en aquests volums que van sumant-se a l'obra completa de Bertrana, els editors hi han tingut menys feina. La prosa dels anys trenta reposa damunt la seguretat que donava el *Diccionari general de la llengua catalana*, aparegut el 1932, de manera que només ha calgut esmenar algunes deturpacions i errors de correcció, sobretot de les edicions posteriors a 1965. En aquest sentit, Guillem Molla hi ha fet una feina de punta fina que llueix en les honestes Edicions de la Ela Geminada.

Els tres volums, *L'hereu*, *El vagabund* i *L'impenitent*, estan dividits segons la seva geografia vital

BERTRANA, Prudenci. *L'hereu: Entre la terra i els núvols - I*. Girona: Edicions de la Ela Geminada, 2016. 380 p.
 — *El vagabund: Entre la terra i els núvols - II*. Girona: Edicions de la Ela Geminada, 2017. 298 p.
 — *L'impenitent: Entre la terra i els núvols - III*. Girona: Edicions de la Ela Geminada, 2018. 504 p.

GARCIA, Mar. *Inapropiados e inapropiables*. Catarata Madrid, 2018. 221 p.

Inventari de les majestats romàniques de la Cerdanya

Text > SANDRA ADAM

La publicació de llibres dedicats a la Cerdanya és prolífica. Malgrat això, es troben a faltar llibres dedicats estrictament a la història de l'art de la comarca. Bona part de la bibliografia sobre l'art cerdà està disseminada a l'interior dels llibres d'història de la comarca o en articles solts. Aquest fet en dificulta molt el coneixement. Afortunadament, des de l'any 2016 Edicions Salòria ha tret al mercat la col·lecció «Pirineu Art», que es va presentar amb el llibre *Els frontals d'altars romànics de la Cerdanya*, a càrrec d'Alfred Pérez-Bastardas. Enguany publica el segon volum de la col·lecció, escrit per Montserrat Jorba Valero: *Les majestats de la Cerdanya*.

Les majestats de la Cerdanya és un llibre d'història de l'art. A través de setanta pàgines, Jorba ens endinsa en una de les tipologies d'objecte religiós: les majestats. Aquest objecte litúrgic consisteix en una talla de fusta policromada muntada sobre un suport en forma de creu.

El llibre treballa el context històric i la situació geogràfica del fenomen d'una manera acurada i amb tot luxe de detalls. A través dels diferents capítols es va teixint la història del viatge d'un model que va ser prolífic a Catalunya i, especial-

ment, a la Cerdanya. Se suposa que entre els segles XII i XIII cada una de les vuitanta-cinc esglésies cerdanes tenia una d'aquestes talles però, malauradament, ens n'han arribat molt poques. De totes maneres, l'autora aprofita l'ocasió per inventariar les nou majestats romàniques originàries de la Cerdanya, de cadascuna de les quals també fa un comentari, cosa que ens porta a reflexionar sobre la sort que han viscut aquests objectes al llarg dels anys.

El treball del context històric s'entrelaça amb l'anàlisi dels aspectes més artístics, i posa el focus en el paper relevant dels pelegrinatges a Terra Santa, en l'origen de la imatge de Crist i les litúrgies que s'hi vinculen, en les diferents tipologies de majestats i, sobretot, en els tallers productors d'aquestes imatges a Catalunya. El llibre respon a totes aquestes qüestions a través d'un viatge de Terra Santa a Catalunya que demostra que al llarg dels segles no només han viatjat les persones sinó que, juntament amb els pelegrins i les mercaderies, s'han traslladat les idees i els models artístics.

Aquest viatge a l'art baixmedieval ens l'ofereix Montserrat Jorba Valero (Terrassa, 1952), llicenciada en història de l'art per la Universitat Autònoma de Bar-

JORBA I VALERO, Montserrat.
Les majestats de la Cerdanya. La Seu d'Urgell: Edicions Salòria, 2017. 74 p.

celona l'any 2011. El volum és fruit del treball final del Màster d'anàlisi i gestió del patrimoni que va obtenir a la mateixa universitat l'any 2013. El camp d'estudi de Jorba són les connexions entre l'art romànic i el món bizantí en temps medievals.

Creadors africans lluny del benestar

Text > SEBASTIÀ GODAY

Mar Garcia dispara d'entrada que es tracta d'un llibre polític, tot i que aparentment és un llibre estructurat en disset entrevistes que aporten càrregues de profunditat a la societat blanca, a una immensa part de la societat que, sense embuts, es cobreix amb certes capes més o menys fines de racisme. Els entrevistats, africans d'origen o afrodescendents, tenen en comú que són creadors, en distints graus de visibilitat i de distintes disciplines: arts visuals, cinema, literatura, dansa i teatre. Una a una, les entrevistes destil·len denominadors comuns que el lector copsa amb inquietud i, alhora, ens interpel·len sense cotons ni subterfugis sobre com ens comportem davant

aquests artistes que al color de la pell sumen vivències biogràfiques i culturals allunyades del nostre benestar gairebé congènit i, gairebé ni cal dir-ho, per extensió, sobre com ens comportem amb tots els qui per distintes raons viuen entre nosaltres des de fa relativament poc.

L'autora els coneix, segueix les seves produccions artístiques, rastreja les seves empremtes a la xarxa i, per tant, els interroga amb certesa, amb intel·ligència, amb voluntat i habilitat per fer-los desembocar en un discurs pròxim i, d'aquesta manera, il·lustrar tant els artistes com les tesis referents a la manera, diguem-ne, occidental d'aquestes persones. Ho fa amb un estil amè, fluent, farcit

d'anècdotes enriquidores i amanit amb moltes dosis de malenconia pels orígens i, també, pel viatge i el cosmopolitisme vertebral d'algun d'ells. Així mateix, Garcia contribueix a donar a conèixer les valuoses creacions artístiques dels entrevistats i també mostra que, com que tot art, sigui d'on sigui, fa una funció dins la societat on es troba, aquests artistes i literats col·laboraran a l'apoderament de la negritud. Són els grans de sorra que, amb el temps, equilibraran adequadament la societat, que no serà mai unitària. Com diu Mar Garcia que diu Jacques Rancière, «el consens és enemic de la política». Un bon llibre per començar a conèixer els africans i els afrodescendents.